

Flora- en faunaonderzoek

't Lippert, Ootmarsum

Eelerwoude

kleurt het landelijk gebied

Flora- en faunaonderzoek

't Lippert Ootmarsum

Opdrachtgever

Provincie Overijssel
De heer H.J. Arentsen
Postbus 10078
8000 GB ZWOLLE

Opdrachtnemer

Eelerwoude
Postbus 53
7470 AB Goor
0547-263515
0547-263315
info@eelerwoude.nl
www.eelerwoude.nl

Projectgegevens:

Projectnummer: P5335
Datum: 24-10-2013
Projectleider: G.Lubbers
Opgesteld: V. de Lenne
Gecontroleerd: J.H. van der Heide

Onderzoek van Eelerwoude voldoet aan de eisen die het Ministerie van Economische Zaken stelt. Eelerwoude is lid van het Netwerk Groene Bureaus. Het Netwerk werkt aan de kwaliteit van advisering gericht op natuur, landschap, water, milieu en ruimte. Het Netwerk heeft een gedragscode die opdrachtgevers en andere belanghebbende een basis biedt om de leden aan te spreken op de kwaliteit van hun werk.

Dit onderzoek is op zorgvuldige wijze uitgevoerd, conform de geldende wet- en regelgeving ten aanzien van flora en fauna. Desondanks zal nooit een 100% volledig beeld van de aanwezige flora en fauna gegeven kunnen worden. Natuur is dynamisch, situaties kunnen veranderen.

De opmaak van dit rapport gaat uit van dubbelzijdig afdrukken

INHOUD

1	INLEIDING	5
1.1	Aanleiding en doel.....	5
2	HUIDIGE SITUATIE & ONTWIKKELING	7
2.1	Huidige situatie.....	7
2.2	Voorgenomen ontwikkelingen.....	7
3	NATUURWETGEVING	9
3.1	Flora- en faunawet beschermt flora en fauna	9
3.2	Natura 2000-gebieden, natuurbeschermingswet 1998	10
3.3	Ecologische Hoofdstructuur.....	10
4	METHODE	11
4.1	Bureauonderzoek	11
4.2	Veldonderzoek	11
5	ONDERZOEKSRESULTATEN & ANALYSE	13
5.1	Flora	13
5.2	Vleermuizen	13
5.3	Grondgebonden zoogdieren	17
5.4	Vogels.....	18
5.5	Amfibieën.....	19
5.6	Reptielen.....	19
5.7	Vissen.....	20
5.8	Ongewervelden	20
6	CONCLUSIES EN ADVIES	21
6.1	Conclusie	21
6.2	Geldigheid onderzoek.....	22
	LITERATUURLIJST	23
	BIJLAGE 1. TOELICHTING FLORA- EN FAUNAWET	24
	BIJLAGE 2. VERSPREIDINGSKAARTEN VLEERMUIZEN	28

1

INLEIDING

1.1 Aanleiding en doel

Binnen het plangebied aan de Uelselerdijk te Ootmarsum worden een aantal schuren gesloopt en enkele woningen gebouwd.

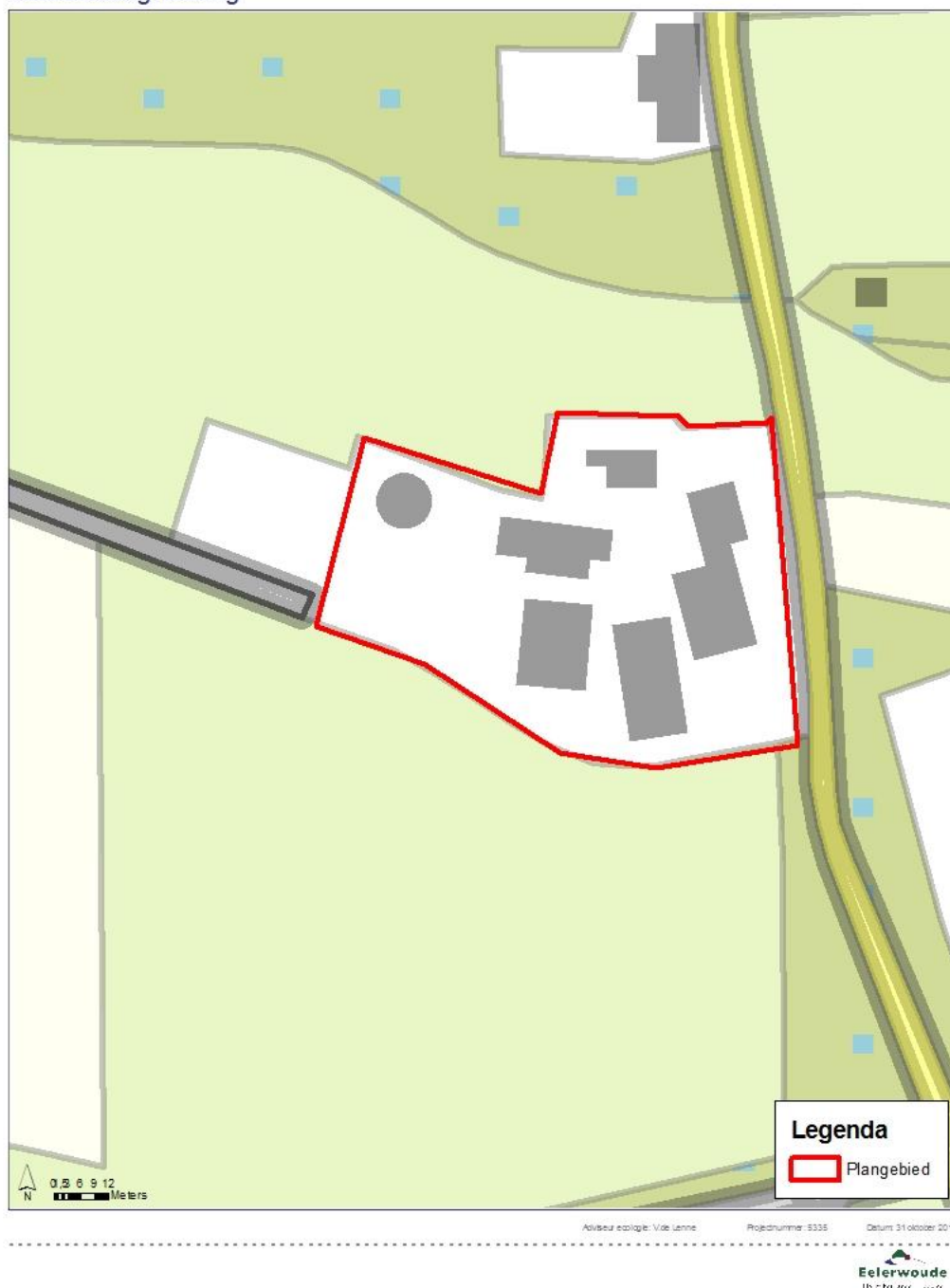
In verband met deze ontwikkeling is een toetsing van de plannen aan de natuurwetgeving en –beleid noodzakelijk. Met deze toetsing moet duidelijk worden dat de ontwikkeling gerealiseerd kan worden en dat er geen belemmeringen bestaan vanuit de natuurbescherming. Gezien de hoge potentie van het erf voor fauna is door Eelerwoude in 2012 reeds op voorhand een veldonderzoek uitgevoerd die met name toegespitst was op vleermuizen.

Doel van het onderzoek is om een beeld te krijgen van de aanwezige beschermde soorten, om aan de hand hiervan uitspraken te doen over (mogelijke) effecten van de voorgenomen plannen en de eventueel noodzakelijke vervolgstappen.

In dit rapport worden de resultaten van het flora en faunaonderzoek gepresenteerd en getoetst aan de Flora- en faunawet.

T' Lippert, Ootmarsum

Gebiedsbegrenzing

Figuur 1. Ligging en begrenzing van het plangebied

2

HUIDIGE SITUATIE & ONTWIKKELING

2.1 Huidige situatie

Het plangebied is gelegen aan de Uelserdijk 1 te Oud Ootmarsum. De locatie ligt ten noorden van Ootmarsum en grenst aan de zuidkant aan de Springendalse beek. In de huidige situatie bevindt zich binnen het plangebied een erf. Er bevinden zich twee woningen op het erf, een karakteristieke woonboerderij en drie schuren. Het erf ligt in het natuurgebied Springendal; de directe omgeving van het plangebied bestaat uit een bosrijke omgeving, afgewisseld met matig intensieve landbouw. In figuur 2 zijn enkele foto's opgenomen van het plangebied.

2.2 Voorgenomen ontwikkelingen

Het bestaande erf heeft geen agrarische functie meer en zal worden omgevormd. Het voornemen is om de bestaande schuren op het erf te slopen. De twee woonhuizen en de karakteristieke woonboerderij zullen behouden blijven. Het is in deze fase nog niet exact duidelijk hoe het erf er in de toekomst uit komt te zien. Waarschijnlijk zullen er twee woonhuizen teruggebouwd worden. Mogelijk zal er ook een extra bijgebouw teruggebouwd worden op de locatie.

Figuur 2 enkele foto's van het plangebied.

3

NATUURWETGEVING

De natuurwet- en regelgeving kent twee sporen, namelijk een gebiedsgericht (Natuurbeschermingswet 1998) en een soortgericht spoor (Flora- en faunawet). Met de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998 zijn de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn in de nationale wetgeving geïmplementeerd.

3.1 Flora- en faunawet beschermt flora en fauna

De Flora- en faunawet richt zich op de bescherming van soorten. De Flora- en faunawet gaat uit van het 'nee, tenzij'-principe. Bepaalde handelingen, waaronder ruimtelijke ingrepen, waarbij beschermde soorten in het geding zijn, zijn slechts bij uitzondering en onder voorwaarden mogelijk. Centraal hierbij staat de zorgplicht. De zorgplicht houdt in dat iedereen 'voldoende zorg' in acht moet nemen voor alle in het wild voorkomende planten en dieren en hun leefomgeving.

Onder bepaalde voorwaarden is een algemene vrijstelling van de ontheffingsplicht van de Flora- en faunawet van toepassing. Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling hangt af van de dier- of plantensoorten die voorkomen in het plangebied. Hiertoe worden verschillende beschermingsregimes onderscheiden:

- Soorten van tabel 1 – algemene soorten – lichtste beschermingsregime
- Soorten van tabel 2 – overige soorten – middelste beschermingsregime
- Soorten van tabel 3 – genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in bijlage 1 van de AMvB – zwaarste beschermingsregime

Vogels nemen in de Flora- en faunawet een bijzondere positie in. Vogels worden tijdens het broedseizoen beschermd door de Flora- en faunawet. Voor het aantasten van broedende vogels geldt een zware toets vergelijkbaar met tabel 3-soorten. Daarnaast zijn voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van een aantal vogelsoorten jaarrond beschermd (mits niet definitief verlaten). Het betreft nesten van boomvalk, buizerd, gierzwaluw, grote gele kwikstaart, huismus, havik, kerkuil, oehoe, ooievaar, ransuil, roek, slechtvalk, sperwer, steenuil, wespandief en zwarte wouw.

Voor tabel 1-soorten geldt voor ruimtelijke ontwikkeling een vrijstelling van de ontheffingsplicht en is daarom geen ontheffing nodig. Op deze groep van soorten wordt in dit onderzoek niet uitgebreid ingegaan. Zie bijlage 1 voor een uitgebreide beschrijving en toelichting op de Flora- en faunawet. In hoofdstuk 5 wordt verder ingegaan op de aanwezigheid van beschermde soorten.

3.2 Natura 2000-gebieden, natuurbeschermingswet 1998

Natura 2000 is een samenhangend netwerk van natuurgebieden in Europa. Natura 2000 bestaat uit gebieden die zijn aangewezen in het kader van de Europese Vogelrichtlijn (79/409/EEG) en gebieden die zijn aangemeld op grond van de Europese Habitatrichtlijn (92/43/EEG). Deze gebieden worden in Nederland op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 beschermd.

Het plangebied ligt op korte afstand van Natura 2000-gebied Springendal en bronnen van de Mosbeek (100 meter). Het gebied is zeer gevarieerd en erg rijk aan bronnen, waardoor de natuurwaarde relatief hoog is. Het gebied is met name gevoelig voor verdroging, verzilting en vermessing.

De werkzaamheden vinden plaats buiten het Natura 2000-gebied. Er is dan ook geen sprake van een directe aantasting van habitattypen en habitatsoorten. Ook indirecte invloeden zoals verdroging, vermessing en verzilting zijn niet te verwachten als gevolg van de voorgenomen werkzaamheden. Een nadere toetsing in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 wordt niet noodzakelijk geacht.

3.3 Ecologische Hoofdstructuur

De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is de kern van het Nederlandse natuurbeleid. De EHS is in provinciale structuurvisies) uitgewerkt. In of in de directe nabijheid van de EHS geldt het 'nee, tenzij'- principe. In principe zijn er geen ontwikkelingen toegestaan als zij de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied aantasten.

Het plangebied grenst aan EHS-gebied. Er vinden echter geen werkzaamheden plaats die de wezenlijke waarden of kenmerken van de EHS aantasten. Negatieve effecten op de EHS worden niet verwacht.

4

METHODE

De aanwezige natuurwaarden zijn in beeld gebracht op basis van een verkenning van bestaande inventarisatiegegevens een verkennend veldbezoek en een inventarisatie van vleermuizen.

4.1 Bureauonderzoek

Voor het bureauonderzoek is gebruik gemaakt van landelijke, provinciale en, indien beschikbaar, regionale verspreidingsinformatie. Landelijke en provinciale verspreidingsinformatie zijn geraadpleegd met betrekking tot planten, amfibieën, reptielen, vogels en zoogdieren. Hiervoor zijn met name verspreidingsatlassen geraadpleegd. Uit de landelijke verspreidingsinformatie (atlassen), welke deels gedateerd zijn, moet blijken of in de omgeving van de locatie in het verleden strikt beschermde soorten zijn aangetroffen. Exacte locaties of datering van de waarnemingen zijn daarbij veelal niet bekend. Deze gegevens hebben vaak betrekking op atlasblokken (5x5 kilometer). De soortgegevens hebben daarom veelal betrekking op de regio en niet specifiek op het plangebied.

De websites www.waarneming.nl en www.telmee.nl zijn ook geraadpleegd. Een groot aantal amateurs kan op deze websites hun natuurwaarnemingen kwijt. De site wordt gecontroleerd door een validatiecommissie. Soortwaarnemingen via deze bron zijn redelijk betrouwbaar, maar kunnen moeilijk geverifieerd worden. Wel kan het een beeld geven van mogelijke soorten in de regio. Waarnemingen zijn, in tegenstelling tot atlassen, vaak tot op de exacte locatie te herleiden.

4.2 Veldonderzoek

Vleermuizen

Bij de uitvoering van het veldonderzoek naar vleermuizen is gewerkt conform het 'Protocol voor vleermuisinventarisaties van het Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, de Zoogdierverseniging en de Gegevensautoriteit Natuur. Deze is geactualiseerd in 2012 voor het uitvoeren van vleermuisonderzoek.

Het onderzoek heeft zich gericht op het vaststellen van soortensamenstelling, aantallen, gebruiksfunctie van het gebied voor vleermuizen en het vaststellen van verblijfplaatsen (kraamverblijven, winterverblijfplaatsen, zomerverblijven etc.), vliegroutes en foerageergebieden. Het veldonderzoek in het voorjaar en zomer van 2012 heeft zich gericht op de aanwezigheid van zomer- en kraamverblijfplaatsen, foerageergebied en

vliegroutes van vleermuizen. Het onderzoek in het najaar van 2012 heeft zich gericht op het vaststellen van zwerm- en paarverblijfplaatsen, foerageergebied en vliegroutes van vleermuizen.

De veldbezoeken hebben plaatsgevonden in de avonduren en de vroege ochtenduren. De weersomstandigheden tijdens de veldbezoeken waren gunstig voor het waarnemen van vleermuizen (weinig wind, geen neerslag, > 12° C).

Tijdens het vleermuisonderzoek is gebruik gemaakt van een batdetector Pettersson D100 in combinatie met een Pettersson D240X. Hiermee kunnen de ultrasonische geluiden die vleermuizen tijdens het vliegen uitzenden voor het menselijk gehoor hoorbaar gemaakt worden. Met de Pettersson D240X kunnen vleermuiswaarnemingen worden getaped en geanalyseerd in speciaal hiervoor ontworpen software (Batsounds). Sommige soorten zijn moeilijk op geluid te determineren, doordat deze bijvoorbeeld veel overlapping hebben in geluid. Met behulp van Batsounds kunnen de meeste van deze lastig te determineren soorten dan op naam gebracht worden.

Datum	Type onderzoek	Starttijd	Onderzoeker	Weersomstandigheden
22-06-2012	Kraamonderzoek vleermuizen	21.00	V. de Lenne	Droog, onbewolkt, ±18 °C, windkracht 2
06-07-2012	Kraamonderzoek vleermuizen	21:30	V. de Lenne	Droog, onbewolkt, ±14 °C, windkracht 2/3
27-08-2012	Baltsonderzoek vleermuizen	21.00	V. de Lenne	Droog, lichte bewolking, ±14 °C, windkracht 1/2
10-09-2012	Baltsonderzoek vleermuizen	22.30	V. de Lenne	Droog, onbewolkt, ±14 °C, windkracht 1/2

5

ONDERZOEKSRESULTATEN & ANALYSE

Dit hoofdstuk beschrijft de tijdens het veldonderzoek waargenomen soorten, al dan niet aangevuld met gegevens uit literatuur en andere informatiebronnen.

5.1 Flora

Voorkomen en functie

Er zijn tijdens het veldbezoek geen beschermde planten aangetroffen binnen het plangebied. De vegetatie op het erf bestaat uit algemene soorten als hondsdrif, gewone witbol, kleeftkruid, zevenblad, paardenbloem, brandnetel, brede weegbree etc.

Effecten en ontheffing

Binnen het plangebied zijn geen beschermde plantensoorten aangetroffen. Deze worden gezien de groeiplaatsomstandigheden op het erf ook niet verwacht.

Conclusie flora: Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing voor flora is niet noodzakelijk.

5.2 Vleermuizen

Alle vleermuizen zijn strikt beschermd (tabel 3 van de Flora- en faunawet). Er zijn vier soorten vleermuizen aangetroffen binnen het plangebied (laatvlieger, rosse vleermuis, gewone grootvleermuis en gewone dwergvleermuis). De aangetroffen soorten worden hieronder besproken. In bijlage 2 zijn de soortenkaarten opgenomen.

5.2.1 Voorkomen en functie

Gewone dwergvleermuis

De gewone dwergvleermuis is in Nederland de meest algemene vleermuissoort. De soort wordt veelvuldig waargenomen in stedelijk gebied. (Kraam)kolonies zijn in Nederland vooral in gebouwen aangetroffen. Voorbeelden van verblijfplaatsen in gebouwen zijn ruimtes in spouwmuren en achter boeiboorden en gevelbetimmering. Gebouwen worden ook als winterverblijf gebruikt, waarbij (vermoedelijk) vergelijkbare plaatsen als in de zomer benut worden, mits deze vorstvrij zijn. Ze jagen hoofdzakelijk binnen en straal van 2-5 km van de verblijfplaats. Vliegroutes volgen zoveel mogelijk lijnvormige structuren en ze jagen in gesloten tot half open landschap.

Verblijfplaatsen

Binnen de projectlocatie is een zomerverblijfplaatsen van enkele dieren (2) aangetroffen binnen het plangebied. De verblijfplaatsen in het projectgebied betreffen enkele dieren die tweemaal uitvliegend in de zomerperiode zijn waargenomen (22-06-2012 en 06-07-2012). Het betreft waarschijnlijk enkele mannetjes die zich tijdens de kraamperiode meestal gescheiden ophouden van de wijfjes met jongen in de kraamkolonie. In de paar/baltsperiode zijn geen actief baltsende vleermuizen waargenomen. Baltsende vleermuizen zijn een indicatie voor balts/paarverblijfplaatsen, vaak overwinteren vleermuizen ook op deze locaties. Gezien het ontbreken van waarnemingen in de balstijd is het niet waarschijnlijk dat het plangebied onderdeel uitmaakt van een balts/paar- of winterverblijfplaats.

Foerageergebied en Vliegroutes

Van de gewone dwergvleermuis zijn enkele foeragerende exemplaren waargenomen in het plangebied en directe omgeving. Het gaat om ongeveer 4 exemplaren. Deze exemplaren foerageren overal op het erf in de luwte van de beplanting en de bebouwing. Een vliegroute van gewone dwergvleermuis is niet vastgesteld.

Gewone grootoorvleermuis

De gewone grootoorvleermuis komt verspreid over heel Nederland voor maar nergens in grote aantallen. De soort is sterk gebonden aan kleinschalig landschap en bosgebieden. De gewone grootoorvleermuis gebruikt zeer uiteenlopende soorten verblijfplaatsen. Ze worden in de zomer aangetroffen op zolders, achter betimmeringen, daklijsten en vensterluiken, in spouwmuren en onder dakpannen, in holten en spleten in bomen en in vogelnest- en vleermuiskasten. Ze vormen meestal groepen van 5 tot 25 dieren, in uitzonderingen tot 80 dieren. Deze gebruiken in kleine groepjes verspreid een groot aantal verblijfplaatsen naast elkaar. Ze verhuizen vaak. Als winterverblijf worden vooral ondergrondse ruimten gebruikt, zoals grotten, kalksteengroeven, oude steenfabrieken, bunkers, forten, vestingwerken, ijskelders en (kasteel) kelders. Overwinterende gewone grootoorvleermuizen zijn echter ook op zolders en in kerktorens, en een enkele keer in boomholtes gevonden.

Verblijfplaatsen

Binnen de projectlocatie is een verblijfplaats van gewone grootoorvleermuis aangetroffen in een van de schuren (zie bijlage 2). Het gaat om ongeveer 15 tot 20 exemplaren die op beide data (22-06-2012 en 06-07-2012) in de kraamtijd in de schuur zijn aangetroffen. Gezien het aantal gaat het waarschijnlijk om een kraamverblijfplaats. Baltsende gewone grootoorvleermuizen zijn niet waargenomen. Tijdens de veldbezoeken in het najaar is slechts één gewone grootoorvleermuis aangetroffen tijdens het eerste bezoek, tijdens het tweede bezoek in het najaar zijn in het geheel geen gewone grootoorvleermuizen waargenomen. De schuur die als verblijfplaats gebruikt wordt is niet vorstvrij. Gezien de waarnemingen tijdens het veldbezoek en het feit dat de schuur niet vorstvrij is mag aangenomen worden dat de schuur alleen in de lente/zomer als verblijfplaats door gewone grootoorvleermuizen gebruikt wordt.

Foerageergebied en Vliegroutes

Gewone grootoorvleermuis foerageert in de schemer voornamelijk in de schuur die ook als verblijfplaats dient. Wanneer het buiten geheel donker wordt foerageren ze ook kortstondig op het erf en vliegen vervolgens voornamelijk in noordelijke richting. Er is geen vliegroute van gewone grootoorvleermuis vastgesteld. De aangetroffen exemplaren vliegen voornamelijk in noordelijke richting en maken hierbij ook gebruik van de beplanting langs de Ueselerdijk. Het plangebied ligt echter erg besloten en in de luwte waardoor ze hier niet specifiek gebruik van maken.

Laatvlieger

De laatvlieger komt in Nederland vrij algemeen voor (al laat de soort wel een dalende trend zien). Laatvlieger jaagt boven open tot halfopen landschap, vooral in de beschutting van opgaande elementen zoals bosranden, heggen en lanen. Kraamkolonies komen in Nederland voor zover bekend alleen in gebouwen voor. Deze bevinden zich in de spouwmuur, achter en onder de (dak)betimmering, onder daklijsten en dakpannen of onder het lood rondom de schoorsteen. Soms worden ze ook op zolders aangetroffen.

Verblijfplaatsen

Van laatvlieger zijn geen verblijfplaatsen vastgesteld in het plangebied. Beide waarnemingen van jagende individuen binnen het plangebied betroffen waarnemingen die later op de avond zijn gedaan. In de paar/baltsperiode zijn geen waarnemingen van laatvlieger binnen het plangebied vastgesteld. Het is niet aannemelijk dat laatvlieger een verblijfplaats heeft in het plangebied.

Foerageergebied en vliegroute

Van laatvlieger is tijdens twee veldbezoeken een enkele exemplaar kortstondig jagend in het plangebied aangetroffen. Binnen het plangebied is geen vliegroute van laatvlieger aangetroffen.

Rosse vleermuis

Rosse vleermuis is in West-Europa een uitgesproken boombewonende soort. Onder andere solitaire mannetjes, groepen vrouwtjes met jongen en dieren in winterslaap gebruiken boomholten als onderkomen. De vlucht van rosse vleermuis doet enigszins denken aan die van gierzwaluw: hoog en snel. De afstand tussen dagrustplaats en jachtgebied wordt in de regel in een snelle rechte vlucht afgelegd, op een hoogte van honderd meter of meer.

Verblijfplaatsen

Van rosse vleermuis zijn geen verblijfplaatsen vastgesteld in het plangebied. Beide waarnemingen van jagende individuen binnen het plangebied betroffen waarnemingen die later op de avond zijn gedaan. In de paar/baltsperiode zijn geen waarnemingen van rosse vleermuis binnen het plangebied vastgesteld. Het is niet aannemelijk dat rosse vleermuis een verblijfplaats heeft in het plangebied.

Foerageergebied en vliegroute

Van rosse vleermuis is tijdens twee veldbezoeken een enkele exemplaar kortstondig jagend in het plangebied aangetroffen. Binnen het plangebied is geen vliegroute van rosse vleermuis aangetroffen.

5.2.2 Effecten en ontheffing

Gewone grootoorvleermuis

In het plangebied is een zomerverblijfplaats van gewone dwergvleermuis aangetroffen en een kraamverblijfplaats van gewone grootoorvleermuis. Als gevolg van de ontwikkeling, (sloop) kan een tijdelijk effect ontstaan doordat verblijfplaatsen tijdelijk ongeschikt raken. Hierdoor treedt (tijdelijk) verstoring op gewone dwergvleermuis en gewone grootoorvleermuis en hun verblijfplaatsen op. Hierbij is het wel van belang dat in de nieuwe situatie weer mogelijkheden zijn als (zomer)verblijfplaatsen voor de betreffende vleermuizen. Maatregelen zijn noodzakelijk om negatieve effecten te voorkomen en/of te beperken en om te allen tijde een verblijfplaats voor vleermuizen aan te bieden (§ 5.1.3). Beide soorten maken gebruik van een netwerk aan verblijfplaatsen. In en rond het plangebied is een groot aanbod aan alternatieve verblijfplaatsen aanwezig. Met de voorgenomen ontwikkeling wordt dan ook niet verwacht dat de gunstige staat van instandhouding van gewone dwergvleermuis en gewone grootoorvleermuis in het geding komt, vooral niet na het nemen van enkele maatregelen. Het verstoren van verblijfplaatsen van vleermuizen is wel ontheffingsplichtig. Hiervoor dient een ontheffing aangevraagd te worden.

5.2.3 Te nemen maatregelen

Om negatieve effecten zoveel mogelijk te voorkomen en/of te beperken zijn aanvullende maatregelen noodzakelijk.

Op hoofdlijnen betreffen dit:

- werken buiten de kwetsbare periode van gewone grootoorvleermuis en gewone dwergvleermuis;
- kasten ophangen als alternatief;
- nieuwe duurzame verblijfplaatsen aanbieden;
- ecologisch werkprotocol opstellen;
- begeleiding tijdens de werkzaamheden.

Laatvlieger en rosse vleermuis

Met de ruimtelijke ontwikkelingen worden geen negatieve effecten verwacht op laatvlieger of rosse vleermuis. Beide soorten zijn alleen foeragerend waargenomen in het plangebied, tijdens en na de sloop blijft voldoende foerageergebied aanwezig voor deze soorten.

Ontheffing

Er dient een ontheffing aangevraagd te worden voor het verstoren van verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis en gewone grootoorvleermuis.

5.3 Grondgebonden zoogdieren

Tabel 1-soorten

Tijdens de veldbezoeken zijn haas, konijn, egel, veldmuis, huisspitsmuis en ree waargenomen op het erf en de directe omgeving. Daarnaast is het tevens aannemelijk dat ook, vos, mol, kleine marterachtigen en algemene (spits-) muizensoorten voorkomen binnen het plangebied.

Steenmarter en eekhoorn (tabel 2 Flora- en faunawet)

Steenmarter komt in de regio veelvuldig voor. Deze soort is in allerlei biotopen (van agrarisch tot stedelijk gebied) te vinden en komt algemeen voor in de directe omgeving. Er zijn tijdens het veldbezoek geen verblijfplaatsen en sporen (uitwerpselen, krabsporen) waargenomen van steenmarter. Mogelijk maakt het plangebied onderdeel uit van het leefgebied van steenmarter. Ook eekhoorn komt in de omgeving voor. Er is tijdens het veldbezoek dan ook gelet op de mogelijke aanwezigheid van (nesten van) eekhoorn. Er zijn geen eekhoorns of eekhoornnesten aangetroffen. Op het erf zijn ook geen oude bomen aanwezig.

Veldspitsmuis

De veldspitsmuis komt in de omgeving van het plangebied voor. Er zijn echter geen waarnemingen binnen het kilometerhok van het plangebied bekend. Er is nog maar weinig bekend over de veldspitsmuis. De soort is gebonden aan cultuurlandschap en volgens sommige kenners is de soort algemeen voorkomend, maar wordt de soort sporadisch gezien. De soort wordt in diverse terreintypen aangetroffen (jonge aanplant, overhoekjes, tuinen, bomenrijen langs zandwegen, bermen etc. (Snaak, 2008). Voldoende openheid in vegetatie en enige dynamiek lijken belangrijke factoren in het habitat van de soort.

Andere zwaar(der) beschermde grondgebonden zoogdiersoorten (o.a, boommarter en das) worden niet in het plangebied verwacht vanwege het ongeschikte biotoop (erf) en/of het bekende verspreidingsgebied van de soorten.

Effecten en ontheffing

Tabel 1-soorten

De ingreep zal naar verwachting leiden tot een beperkt en tijdelijk verlies van leefgebied van de genoemde zoogdieren van tabel 1 van de Flora- en faunawet. Dit heeft geen invloed op de gunstige staat van instandhouding van deze soorten, omdat er voldoende alternatief leefgebied aanwezig blijft en het relatief algemene soorten betreft. Voor deze soorten geldt dan ook een vrijstelling. Wel geldt de algemene zorgplicht ten aanzien van deze soorten (zie bijlage 1).

Overige tabel 2 en 3-soorten

Eekhoorn en steenmarter

Voor eekhoorn en steenmarter geldt dat in het plangebied geen verblijfplaatsen zijn waargenomen en de functionele leefomgeving behouden blijft.

Veldspitsmuis

Gezien het ontbreken van waarnemingen binnen het kilometerblok waarin het plangebied ligt en het relatief ongeschikte biotoop (erf), is het niet waarschijnlijk dat veldspitsmuis voorkomt binnen het plangebied.

Conclusie: Met de voorgenomen werkzaamheden worden geen negatieve effecten op grondgebonden zoogdieren verwacht. Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is niet van toepassing voor grondgebonden zoogdieren.

5.4 Vogels

Onder andere de volgende vogelsoorten zijn in en rondom het plangebied aangetroffen: grote bonte specht, koolmees, pimpelmees, winterkoning, houtduif, boomklever, houtsnip, boerenzwaluw (5), huiszwaluw (4), gekraagde roodstaart, zwarte roodstaart, huismus (8), ringmus (5), bosuil, roodborst, winterkoning en merel. Daarnaast kunnen ook andere (bos)vogelsoorten in het plangebied voorkomen. Grote bonte specht, gekraagde roodstaart, zwarte roodstaart, bosuil, ringmus koolmees en pimpelmees vallen onder categorie 5 van de 'Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten' (zie kader).

In de sinds augustus 2009 geldende 'Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten' zijn in categorie 5 van deze lijst een aantal vogelsoorten opgenomen die ook binnen het plangebied zijn aangetroffen. Het gaat om een groep van broedvogelsoorten die vaak terugkeert naar de plaats waar ze hebben gebroed, maar die over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats door bijvoorbeeld ruimtelijke ontwikkelingen verloren is gegaan, uit te wijken naar andere locaties in de omgeving. De soorten uit categorie 5 vragen om extra onderzoek, ook al zijn hun nesten niet jaarrond beschermd. Nesten van categorie 5-soorten zijn namelijk wel jaarrond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

Jaarrondsoorten - categorie 1 tot en met 4

Op het erf zijn ongeveer 5 tot 10 paar huismussen vastgesteld die broeden onder de pannen van de beide woonhuizen en de woonboerderij. Vaste rust en verblijfplaatsen van huismus zijn jaarrond beschermd.

Effecten en ontheffing

Broedvogels algemeen

Voor alle beschermde, inheemse (ook de algemeen voorkomende) vogelsoorten geldt vanuit de Flora- en faunawet een verbod op handelingen die nesten of eieren beschadigen of verstoren. Ook handelingen die een vaste rust- of verblijfplaats van beschermde vogels verstoren, zijn niet toegestaan. In de praktijk betekent dit dat versturende werkzaamheden alleen buiten het broedseizoen¹ uitgevoerd mogen worden, tenzij nader onderzoek heeft uitgewezen dat broedvogels afwezig zijn.

¹ In het kader van de Flora- en faunawet wordt voor het broedseizoen geen standaardperiode gehanteerd. Van belang is of een broedgeval verstoord wordt, ongeacht de datum. Globaal gaat het echter om de periode van 15 maart tot 15 juli.

Categorie 5

Leefgebied blijft voor deze soorten afdoende voorhanden. Ook na inrichting van het plangebied kunnen deze soorten naar verwachting weer gebruik maken van het plangebied. Compenserende maatregelen, nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing, omdat een negatief effect wordt verwacht op de lokale of regionale populatie van de soort, is dan ook niet aan de orde. Wel wordt geadviseerd een aantal maatregelen te nemen voor huiszwaluw.

Jaarrondsoorten - categorie 1 tot en met 4

Rust- en verblijfplaatsen van vogelsoorten van categorie 1 tot en met 4 zijn jaarrond beschermd in de Flora- en faunawet. Ook de functionele leefomgeving is daarbij beschermd. In de te slopen schuren zijn echter geen verblijfplaatsen van soorten waargenomen met een jaarrond beschermde verblijfplaats.

Conclusie vogels: indien rekening wordt gehouden met het broedseizoen is een ontheffing Flora- en faunawet of nader onderzoek naar vogels niet noodzakelijk.

5.5 Amfibieën

Een aantal soorten, zoals bruine kikker, gewone pad en kleine watersalamander, kunnen het plangebied gebruiken als landbiotoop.

Beschermd amfibieën (oa. kamsalamander of boomkikker) worden niet verwacht in het plangebied vanwege het ongeschikte habitat voor deze soorten en/of het bekende verspreidingsgebied.

Effecten en ontheffing

De ingreep zal naar verwachting leiden tot een (tijdelijke) verstoring van genoemde amfibieën van tabel 1 van de Flora- en faunawet. Dit heeft geen invloed op de gunstige staat van instandhouding van deze soorten omdat er voldoende leefgebied aanwezig blijft en het gebied na werkzaamheden weer geschikt is voor deze soorten. Voor deze soorten geldt dan ook een vrijstelling.

Conclusie amfibieën: nader onderzoek of een ontheffing Flora- en faunawet is niet noodzakelijk voor beschermde amfibieën.

5.6 Reptielen

Voorkomen en functie

In het plangebied zijn geen waarnemingen bekend van reptielen. Wel is hazelworm bekend uit de directe omgeving van het plangebied (eigen bevindingen). Beschermd reptielen zijn gebonden aan specifieke terreinen (o.a. heideterreinen en venranden) welke ontbreken in en rond het plangebied.

Effecten en ontheffing

Reptielen worden niet verwacht in het plangebied. Van negatieve effecten is geen sprake.

Conclusie reptielen: nader onderzoek of een ontheffing Flora- en faunawet is niet noodzakelijk voor reptielen.

5.7 Vissen

Voorkomen en functie

Binnen het plangebied zijn geen waterelementen aanwezig, (beschermde)vissen zijn niet aanwezig binnen de projectlocatie.

Effecten en ontheffing

Vissen worden niet verwacht in het plangebied. Van negatieve effecten is geen sprake.

Conclusie vissen: nader onderzoek of een ontheffing Flora- en faunawet is niet noodzakelijk voor vissen.

5.8 Ongewervelden

Van de overige soortgroepen als dagvlinders en libellen kan gesteld worden dat de beschermde soorten voornamelijk gebonden zijn aan specifieke terreintypen zoals hoogveen, droge- en vochtige heiden en vennen. Deze biotopen worden voornamelijk in natuurgebieden aangetroffen en ontbreken binnen het plangebied. Populaties van beschermde ongewervelden worden daarom niet verwacht in het plangebied.

Conclusie ongewervelden: nader onderzoek of een ontheffing Flora- en faunawet is niet noodzakelijk voor ongewervelden.

6

CONCLUSIES EN ADVIES

6.1 Conclusie

Binnen het plangebied zijn verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis en gewone grootoorvleermuis aangetroffen (zie paragraaf 5.2). Met de ruimtelijke ontwikkeling worden negatieve effecten op verblijfplaatsen van gewone grootoorvleermuis en gewone dwergvleermuis verwacht. De vaste rust- en verblijfplaatsen van deze soorten zijn jaarrond beschermd. Met de voorgenomen ontwikkeling treedt verstoring op de aanwezige gewone grootoorvleermuizen en gewone dwergvleermuizen en hun verblijfplaatsen op. Hiervoor dient een ontheffing aangevraagd te worden. Deze ontheffing kan aangevraagd worden voor belang ruimtelijke inrichting of ontwikkeling.

Activiteitenplan nodig voor ontheffing Flora- en faunawet

Om een ontheffing Flora- en faunawet te verkrijgen voor soorten van tabel 3 en jaarrondsoorten moet:

- de gunstige staat van in standhouding gegarandeerd blijven,
- invulling gegeven worden aan de zorgplicht,
- voldaan worden aan een bij de wet genoemd belang, en er mogen geen alternatieven zijn.

Dit moet worden uitgewerkt in een activiteitenplan. In het activiteitenplan staat concreet welke werkzaamheden, wanneer, op welke wijze worden uitgevoerd. Dit wordt aangevuld met een onderbouwing van de noodzaak van het project.

Een ontheffingsaanvraag moet worden ingediend bij Dienst Regelingen van het Ministerie van Economische Zaken. Maximaal zestien weken na het indienen van de aanvraag wordt er een besluit genomen. Op dat besluit kunnen belanghebbenden nog bezwaar maken. Deze termijnen zijn terug te vinden op www.drloket.nl.

6.2 Geldigheid onderzoek

Dit onderzoek is uitgevoerd conform de landelijk geldende richtlijnen. Het bevoegd gezag (ministerie van Economische Zaken in deze) hanteert de volgende definitie voor de geldigheid van onderzoeken naar strikt beschermde soorten (tabel 3 soorten en vogels):

“ Onderzoeksgegevens mogen maximaal 3 jaar oud zijn in gebieden waar weinig of geen ruimtelijke of kwalitatieve veranderingen zijn opgetreden in de afgelopen drie jaar. In gebieden waar dit niet voor geldt, moeten de gegevens recenter zijn.”

Dit rapport gaat in op de effecten van de ontwikkeling zoals beschreven in hoofdstuk 2.2. Wijzigingen of aanpassingen in de aangetroffen situatie kunnen tot andere conclusies ten aanzien van de effecten op beschermde soorten leiden.

LITERATUURLIJST

Dienst Regelingen, 2009. *Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijk ingrepen Flora- en faunawet.*

Dienst Regelingen, 2009. *Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijk ingrepen.*

Douma, M., C.M.P. Zoon en A.D. Bode, 2011. *De zoogdieren van Overijssel, leefwijze en verspreiding in de periode 1970 t/m 2010.* Uitgeverij Profiel, Bedum.

Koninklijke Vermande, 1999-2007. *Planten en dieren, Flora- en faunawet, band 1, 2, 3 en 4,* SDU Uitgeverij, Den Haag.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2004. *501 Algemene Maatregel van Bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen,* Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden.

Internet

- Waarnemingen soorten - www.zoogdieratlas.nl
- Waarnemingen soorten - www.telmee.nl
- Waarnemingen soorten - www.waarneming.nl

BIJLAGE 1. TOELICHTING FLORA- EN FAUNAWET

Inleiding

Per 1 april 2002 is de Flora- en faunawet in werking getreden. In deze wet, gepubliceerd op 14 juli 1998 in het Staatsblad 402, is de soortbescherming geregeld van in Nederland inheemse in het wild voorkomende dier- en plantensoorten. De wet sluit aan op de Europese natuurregelgeving (Natura 2000). De wet is in plaats gekomen voor de Jachtwet, de Vogelwet 1936, de soortenparagraaf uit de Natuurbeschermingswet, de Wet bedreigde uitheemse dier- en plantensoorten en de soortbeschermingscomponent uit de Europese Habitatrichtlijn en de Europese Vogelrichtlijn. Deze Europese soortenbescherming heeft met de Flora- en faunawet dus een Nederlandse vertaling gekregen.

Zorgplicht

De Flora- en faunawet gaat over de bescherming van ongeveer 500 planten- en diersoorten, van de 36.000 soorten die in Nederland voorkomen. Het uitgangspunt van de wet is dat geen schade mag worden gedaan, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (het 'nee, tenzij-principe'). Centraal staat hierbij de zorgplicht, wat inhoudt dat iedereen 'voldoende zorg' in acht moet nemen voor alle in het wild voorkomende dieren en planten en hun leefomgeving. De wet erkent hierbij de intrinsieke waarde van de in het wild voorkomende dier- en plantensoorten. Alle soorten hebben een eigen rol in het ecosysteem en dragen bij aan de biodiversiteit. Dat betekent dat voor de wet alle dieren en planten van onvervangbare waarde zijn en dat daar dus zorgvuldig mee omgegaan moet worden. Het gevolg is onder andere, dat iedereen die redelijkerwijs weet of kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor beschermde dier- of plantensoorten worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten, dan wel naar redelijkheid alle maatregelen te nemen om die gevolgen te voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

Beschermde soorten

Via de Flora- en faunawet worden de volgende planten- en diersoorten beschermd:

ruim 100 inheemse plantensoorten die van nature in Nederland in het wild voorkomen;

- alle soorten vogels die van nature op het grondgebied van de lidstaten van de EU in het wild voorkomen;
- alle zoogdieren die van nature in Nederland in het wild voorkomen, met uitzondering van bruine rat, zwarte rat en huismuis;
- alle amfibieën en reptielen die van nature in Nederland in het wild voorkomen;
- vissen, en schaal- en schelpdieren voorzover ze niet onder de Visserijwet vallen;
- bepaalde soorten insecten (bijvoorbeeld vlinders, libellen en mieren);

Als beschermde inheemse soort kunnen door middel van algemene maatregel van bestuur worden aangewezen. Het gaat om soorten die van nature in Nederland voorkomen en: die in hun

voortbestaan bedreigd of gevaar lopen in hun voortbestaan bedreigd worden; mogelijk in hun voortbestaan bedreigd worden door overmatige benutting en die uit Nederland zijn verdwenen, maar waarvan de kans op terugkeer reëel is.

Verbodsbepalingen

Om de instandhouding van de wettelijk beschermde soorten te waarborgen, moeten negatieve effecten op die instandhouding voorkomen worden. Welke negatieve effecten dat precies zijn, kan niet in een lijst opgesomd worden. Dat is afhankelijk van soort, locatie en aard van de ingreep. Om die bescherming toch enigszins concreet te maken, zijn een aantal voor planten en dieren schadelijke handelingen als verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet opgenomen. De belangrijkste artikelen zijn:

- Artikel 8: het is verboden beschermde planten te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei wijze van hun groeiplaats te verwijderen.
- Artikel 9: het is verboden beschermde dieren te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.
- Artikel 10: het is verboden beschermde dieren opzettelijk te verontrusten.
- Artikel 11: het is verboden nesten, hollen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde dieren te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.
- Artikel 12: het is verboden eieren van beschermde dieren te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Ontheffing

Bij werkzaamheden waarbij een schadelijk effect optreedt voor beschermde soorten, is een ontheffing of vrijstelling nodig op de in de wet gestelde verbodsbepalingen (artikel 8 tot en met 18). In artikel 75 van de Flora- en faunawet wordt de mogelijkheid geboden om ontheffing aan te vragen op de verbodsbepalingen. De bevoegdheid om een ontheffing te verlenen in het kader van artikel 75 van de Flora- en faunawet ligt bij de Staatssecretaris van Economische Zaken. Een aanvraag tot ontheffing kan worden ingediend bij Dienst Regelingen van het Ministerie van Economische Zaken. Bij de ontheffingverlening gelden, afhankelijk van de status van de soort, verschillende voorwaarden waaraan voldoen moet worden. Onderscheid wordt gemaakt in een lichte toets en een uitgebreide toets.

De **lichte toets** geldt voor algemene soorten en overige soorten (categorie 1 en 2; zie vrijstelling). De lichte toets houdt in dat de werkzaamheden het voortbestaan van de soort niet in gevaar mogen brengen (doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding).

De **uitgebreide toets** geldt voor soorten die in bijlage IV van de Habitatrichtlijn zijn opgenomen, voor soorten van bijlage 1 AMvB artikel 75 en voor beschermde vogelsoorten (categorie 3; zie vrijstelling). De uitgebreide toets houdt in dat:

- de werkzaamheden het voortbestaan van de soort niet in gevaar mogen brengen (doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding) en
- er geen alternatief is voor de activiteiten en
- er sprake is van groot maatschappelijk belang (zoals volksgezondheid, openbare veiligheid et cetera) en
- de werkzaamheden zodanig worden uitgevoerd dat er sprake is van zorgvuldig handelen.

Vrijstelling

In het 'Besluit houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen', ook wel AMvB artikel 75 genoemd, zijn (onder andere) een aantal wijzigingen rondom ontheffingen en vrijstellingen beschreven. In het kort houdt de wijziging in dat niet altijd meer een ontheffing noodzakelijk is.

De vrijstellingsregeling bevat vrijstellingen voor activiteiten die vallen onder:

- bestendig beheer en onderhoud (ook in landbouw en bosbouw),
- bestendig gebruik en
- ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling hangt af van de dier- of plantensoorten die voorkomen. Hierbij is onderscheid gemaakt in drie categorieën, waarin soorten zijn ingedeeld op basis van zeldzaamheid en kwetsbaarheid.

Tabel 1 – Algemene soorten

Voor deze soorten geldt de lichtste vorm van bescherming. Als de werkzaamheden of activiteiten vallen onder de hierboven beschreven activiteiten, dan geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen van Artikel 8 tot en met 12 van de Flora- en faunawet. Aan deze vrijstelling zijn geen aanvullende eisen gesteld. De aanvraag wordt beoordeeld volgens de lichte toets. Uiteraard geldt wel de algemene zorgplicht.

Tabel 2 – Overige soorten

Deze soorten genieten een zwaardere bescherming. Er geldt alleen een vrijstelling als sprake is van werkzaamheden of activiteiten zoals hierboven beschreven én indien gehandeld wordt volgens een, door de Staatssecretaris van EL&I, goedgekeurde gedragscode. Indien niet gewerkt wordt volgens een gedragscode, kan het aanvragen van een ontheffing noodzakelijk zijn. De aanvraag wordt beoordeeld volgens de lichte toets.

Tabel 3 – Soorten, genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in bijlage 1 AMvB artikel 75

Deze soorten genieten de zwaarste bescherming. Ook al is sprake van werkzaamheden zoals hierboven beschreven, dan hangt het van de precieze aard van de werkzaamheden af of een vrijstelling met gedragscode geldt, of een ontheffing noodzakelijk is. Voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting geldt altijd dat voor deze soorten een ontheffing moet worden aangevraagd. De aanvraag wordt beoordeeld volgens de uitgebreide toets.

Vogels

Vogelsoorten zijn niet opgenomen in de hierboven genoemde categorieën. Voor verstoring van vogels en vogelnesten wordt geen ontheffing verleend voor ruimtelijke inrichting of ontwikkeling en niet voor dwingende redenen van openbaar belang. Voor vogels geldt dat u alleen ontheffing kunt krijgen op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn. Dat zijn: bescherming van flora en fauna, veiligheid van het luchtverkeer, volksgezondheid of openbare veiligheid. Buiten het broedseizoen mogen de nestplaatsen, zonder ontheffing, worden verstoord. Daarbij geldt geen standaardperiode voor het broedseizoen. Van belang is of een broedgeval verstoord wordt, ongeacht de datum. De meeste vogels broeden tussen medio maart en medio juli. Van een (beperkt) aantal vogels is de nestplaats jaarrond beschermd. Op de volgende categorieën gelden de verbodsbepalingen van artikel 11 van de Flora- en faunawet het gehele seizoen:

1. Nesten die binnen en buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats.

2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop.
3. Nesten van vogels die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing.
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen.

Nesten die niet het hele jaar door zijn beschermd in de 'Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten' worden de volgende soorten aangegeven als categorie 5. Deze zijn buiten het broedseizoen niet beschermd. Categorie 5-soorten zijn wel jaarrond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

5. Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

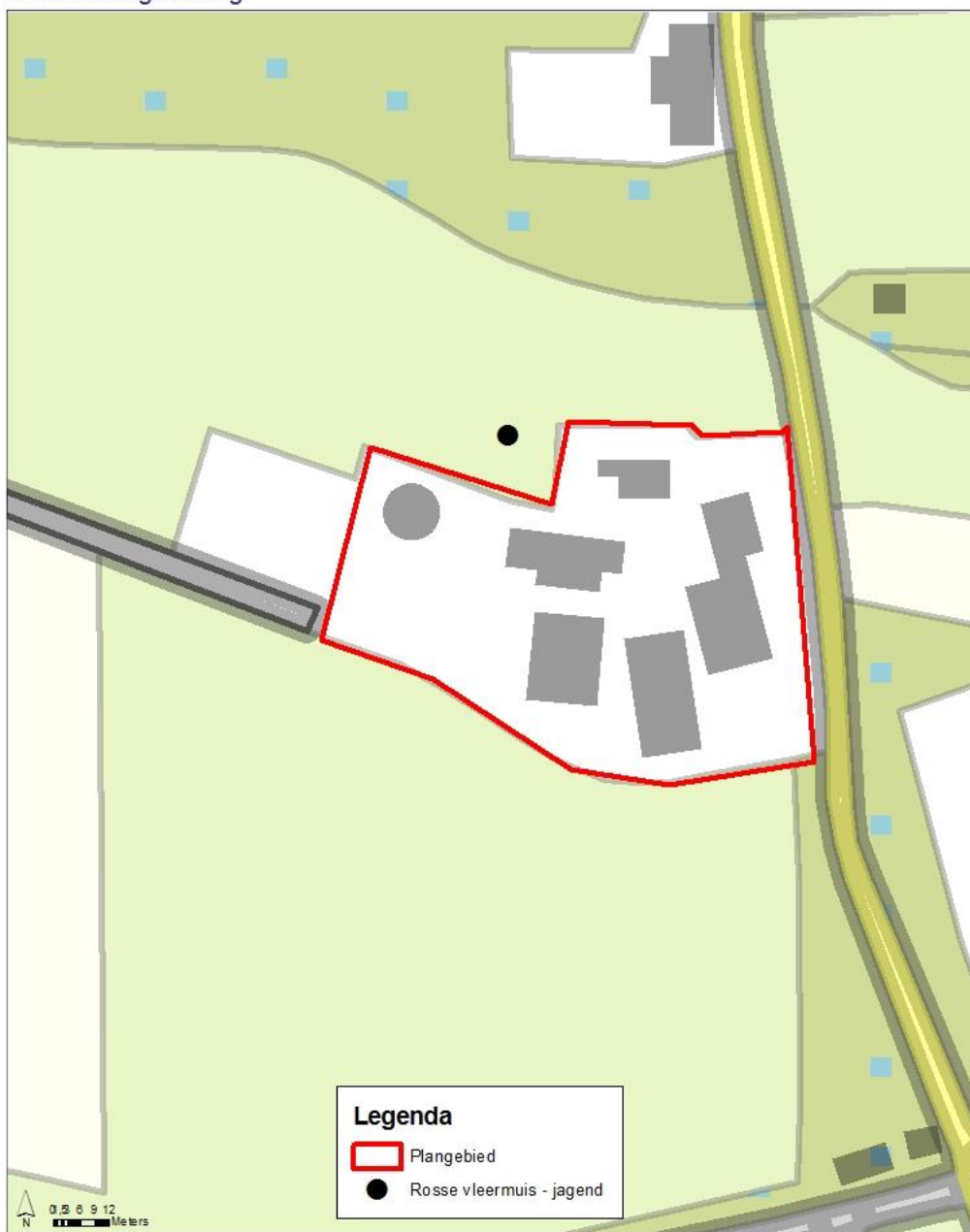
Mitigatie

Negatieve effecten en daarmee een ontheffingsaanvraag kunnen worden voorkomen door vooraf gaand aan het project mitigerende (= verzachtende) maatregelen op te stellen en uit te voeren. Het gaat dan om het behoud van de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort.

BIJLAGE 2. VERSPREIDINGSKAARTEN VLEERMUIZEN

T' Lippert, Ootmarsum

Gebiedsbegrenzing

Adviseur ecologie: Vize Janne Projectnummer: 5335 Datum: 31 oktober 2015

T' Lippert, Ootmarsum

Gebiedsbegrenzing

Adviseur ecologie: Vize Jenne

Projectnummer: 5335

Datum: 31 oktober 2015

T' Lippert, Ootmarsum

Gebiedsbegrenzing

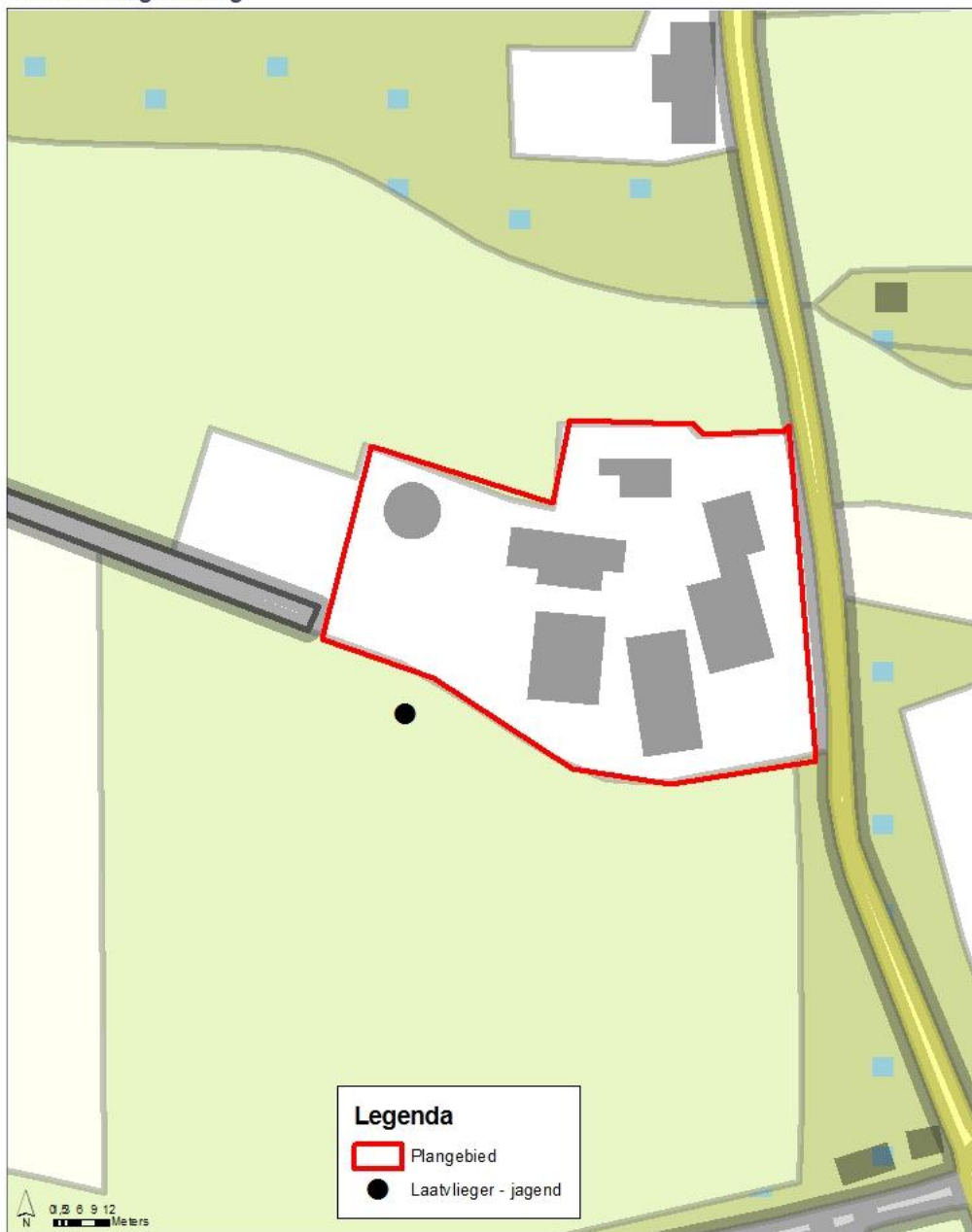
Adviseur ecologie: Vize Lenne

Projectnummer: 5335

Datum: 31 oktober 2015

T' Lippert, Ootmarsum

Gebiedsbegrenzing

Adviseur ecologie: Vize Janne Projectnummer: 5335 Datum: 01 oktober 2015